

Underhållsstöd

Ett urval kammarrättsdomar
tiden november 2000 – februari 2003
som gäller underhållsstöd och
växelvis boende, sammanboende
föräldrar och sammanboende
barn-föräldrar

Under beteckningen RIKSFÖRSÄKRINGSVERKET ANSER publicerar Riksförsäkringsverket bl. a.

- rättslägesanalyser och rättsfallsöversikter
- viktiga remissyttranden samt rapporter och framställningar till regeringen.

Utgivare: Ombudsenheten

Upplysningar: Carina Bindzau
Tel 08-786 96 80

Skriftserier som ges ut av Riksförsäkringsverket:

RFV Föreskriver (RFFS)	Författningar med bindande föreskrifter
RFV Rekommenderar (RAR)	Allmänna råd om tillämpningen av författningar
RFV Vägledning	Beskrivning av författningsbestämmelser, allmänna råd, förarbeten, rättspraxis, exempel och kommentarer
RFV Analyserar	Resultat av utrednings- och utvärderingsarbete
RFV Anser	Tolkningar av rättsläget, uttalande om verkets åsikt i olika frågor och framställningar till regeringen
RFV Informerar	Redovisning av statistik, upplysningar om regler, rutiner och praxis.
RFV Redovisar	Försäkringsanalyser och rapporter av mer begränsad omfattning

Beställ hos: Riksförsäkringsverkets Kundtjänst Tfn 08-795 23 55
Fax 08-760 58 95. E-post: order@special.lagerhus.se eller på
Internet www.rfv.se
Tryck: Sjuhäradsbygdens tryckeri 2003.

Till de allmänna försäkringskassorna

RFV gav år 1999 ut en rättsfallsöversikt (RFV ANSER 1999:4) som gällde underhållstöd.

Denna rättsfallsöversikt är delvis en fortsättning på den tidigare översikten såvitt gäller underhållstöd och frågan om växelvis boende.

Denna rättsfallsöversikt omfattar domar meddelade av kammarrätterna under tiden november 2000- februari 2003 och som gäller underhållstöd och växelvis boende, sammanboende föräldrar och sammanboende barn-föräldrar.

Rättsfallsöversikten kan även läsas på SoFiA.

På Riksförsäkringsverkets vägnar

Astrid Christiernsson

Innehåll

1	Inledning.....	7
2	Sammanfattning av domarna.....	9
2.1	<i>Växels boende.....</i>	9
2.2	<i>Sammanboende föräldrar.....</i>	9
2.3	<i>Sammanboende barn-föräldrar.....</i>	10
3	Växels boende	11
3.1	<i>Begreppet växels boende.....</i>	11
3.2	<i>Domar i vilka kammarrätten kommit fram till att det inte är växels boende .....</i>	14
3.3	<i>Domar i vilka kammarrätten funnit att det var fråga om växels boende .....</i>	19
3.4	<i>Kommentar.....</i>	23
4	Sammanboende.....	26
4.1	<i>Domar .....</i>	26
4.2	<i>Kommentar.....</i>	32
5	Sammanboende barn-föräldrar	34
5.1	<i>Domar .....</i>	34
5.2	<i>Kommentar.....</i>	35
6	Kammarrättsdomar	36

1 Inledning

Riksförsäkringsverket (RFV) gav 1999 ut en rättsfallsöversikt som omfattar kammarrättsdomar som gäller underhållsstöd tiden februari 1997–mars 1999 (RFV Anser 1999:4).

I den här rättsfallsöversikten kommer att redogöras för ett urval av kammarrättsdomar som handlar om växelvis boende, om föräldrar är sammanboende eller inte och om barn är sammanboende med förälder. Domarna är meddelade november 2000–januari 2003.

Några domar från högsta instans – Regeringsrätten (RegR) – finns fortfarande inte. Eftersom kammarrätten inte är högsta instans och det finns fyra kammarrätter är dessa domar naturligtvis inte så vägledande som en dom från RegR. Kammarrätterna kan göra olika bedömningar och även avdelningar inom samma kammarrätt kan ibland komma till olika resultat i liknande ärenden. Kammarrättsdomarna är inte prejudicerande men kan ändå ge viss vägledning, om flera domar pekar i samma riktning.

Vissa kammarrättsdomar har överklagats till RegR. RegR har i flera fall inte meddelat prövningstillstånd. Det är viktigt att komma ihåg att detta inte innebär att RegR anser att kammarrätten har kommit till ett riktigt resultat. Att RegR inte meddelar prövningstillstånd kan exempelvis bero på att RegR anser att andra domar från högsta instans lämnar tillräcklig vägledning eller att utredningen är för dålig.

Om domarna har överklagats anges detta och i förekommande fall om prövningstillstånd har beviljats eller inte.

Lagen (1996:1030) om underhållsstöd (USL) gäller fr.o.m. den 1 februari 1997 och ersatte då lagarna om bidragsförskott, förlängt bidragsförskott för studerande och särskilt bidrag till vissa adoptivbarn.

Bestämmelserna om växelvis boende ändrades fr.o.m. den 1 januari 2001 och de nya bestämmelserna gäller för underhållsstöd fr.o.m. 1 april 2001.

Tidigare gällde att om växelvis boende konstaterades föreligga lämnades underhållsstöd med mellanskillnaden mellan fullt underhållsstöd – 1 173 kr – och det belopp som den bidragsskyldige skulle ha betalat. Någon återbetalningsskyldighet fastställdes då inte. Detta ledde till att en förälder inte yrkade på växelvis boende eftersom han/hon då inte fick fullt underhållsstöd, samti-

digst som den andre föräldern yrkade på att växelvis boende skulle anses föreliggande eftersom han/hon då inte blev återbetalningsskyldig.

I propositionen 1999/2000:118 konstaterades att växelvis boende var bra för barn som då fick tillgång till båda föräldrarna i större utsträckning. Lagen ändrades därför på så sätt att vid växelvis boende utgick visst underhållsstöd till båda föräldrarna. Beloppet minskas bara i förhållande till förälderns egen inkomst. Det är inte heller av betydelse hos vilken förälder som barnet är folkbokfört. Därmed ville man undvika processer om folkbokföringen. I propositionen angavs att avsikten var att begreppet växelvis boende skulle ha samma innebörd som tidigare.

En förutsättning för att underhållsstöd ska kunna utges är att föräldrarna inte bor tillsammans. I denna rättsfallsöversikt redogörs även för några domar som gäller frågan om sammanboende. I samtliga domar, utom två, gäller det föräldrar som inte är gifta och som är folkbokförda på skilda adresser dvs. då presumtionen är att de inte sammanbor. Kammarrätten har funnit att föräldrarna i dessa fall (utom ett) var sammanboende och att rätt till underhållsstöd inte förelåg.

Ytterligare en förutsättning för att underhållsstöd ska kunna lämnas är att barnet bor varaktigt med en förälder eller – om det är växelvis boende – båda föräldrarna. Två domar som rör denna fråga ingår i översikten.

2 Sammanfattning av domarna

2.1 Växelvis boende

Kammarrätten har ansett att det förelegat växelvis boende i 6 av de 15 fall som redogjorts för. I övervägande antalet av dessa fall har vistelsetiden i betydande utsträckning överstigit en tredjedel av tiden och det har i samtliga fall förelegat gemensam vårdnad.

Kammarrätten har funnit att det inte varit fråga om växelvis boende i 9 av de 15 fallen och av dessa har det i cirka hälften av fallen förelegat gemensam vårdnad.

Kammarrätten har även beaktat andra omständigheter till stöd för ställningstagandena.

8 av de 15 domarna har överklagats till RegR. RFV har överklagat en dom.

2.2 Sammanboende föräldrar

I samtliga fall (utom två) rörde det sig om föräldrar som inte var gifta och som var folkbokförda på olika adresser, dvs. i sådana fall som försäkringskassan ska visa på omständigheter som tyder på att föräldrarna sammanbor och att därför rätt till underhållsstöd inte föreligger. Kassan har då anfört t.ex. att den bidragsskyldiges post fortfarande gick till den andra föräldern, att den bidragsskyldige föräldern inte hade något ordnat eget boende och att barn fötts under den tid som föräldrarna uppgett att de inte sammanbodde. Kammarrätten har i samtliga fall (utom ett) ansett att kassan har kunnat göra det sannolikt att föräldrarna sammanbodde och att klaganden inte hade kunnat styrka att sammanboende inte förelåg.

Den finns alltså i denna översikt inte någon dom som behandlar frågan om att sammanboende inte föreligger trots äktenskap eller folkbokföring på samma adress. I de två fall som föräldrarna varit folkbokförda på samma adress har folkbokföringen ändrats under processen.

Fyra av de nio domarna har överklagats till RegR och i tre av dessa fall har RegR beslutat att inte bevilja prövningstillstånd. Frågan om prövningstillstånd ska beviljas eller inte har ännu inte prövats i ett fall.

2.3 Sammanboende barn-föräldrar

I dessa fall rör det sig om rätten till förlängt underhållsstöd.

RFV har i sin Vägledning 2001:9 om underhållsstöd omnämnt två avgöranden från Försäkringsöverdomstolen (FÖD) som gällde barn som studerade och som därför bodde på annan ort. I dessa fall har FÖD ansett att barnet ändå bodde tillsammans med boföräldern.

I denna översikt redogörs för två ytterligare domar. Kammarrätten har i dessa fall inte funnit att sammanboende förelåg trots att i viss mån gemensamt hushåll förelåg i ett fall och folkbokföring hos boföräldern i ett annat fall.

3 Växelvis boende

3.1 Begreppet växelvis boende

Enligt 3 § första stycket USL, i lydelsen före den 1 januari 2001, hade ett barn rätt till underhållsstöd om föräldrarna inte bodde tillsammans eller den ena föräldern var avliden. Det krävdes dessutom att barnet varaktigt bodde och var folkbokfört hos en av föräldrarna (boföräldern) samt att boföräldern bodde här i landet och, om barnet är underårigt, var vårdnadshavare för barnet.

Paragrafen ändrades fr.o.m. den 1 januari 2001 då bestämmelserna om underhållsstöd vid växelvis boende ändrades, men innebörden är densamma i det avseendet att för att en förälder ska få underhållsstöd – om det inte är fråga om växelvis boende – krävs att barnet är folkbokfört hos den föräldern.

I 8 § andra stycket USL, vilken bestämmelse skall tillämpas på underhållsstöd som avser tid före den 1 april 2001, stadgas att om barnet växelvis bor varaktigt hos båda föräldrarna eller om sökanden i annat fall begär det, lämnas underhållsstöd med 1 173 kronor per månad med avräkning för det belopp som skulle ha fastställts, om 24–28 §§ hade tillämpats på inkomsten hos den av föräldrarna som inte är boförälder. Detta innebar att om det var fråga om växelvis boende fastställdes ingen återbetalningsskyldighet och underhållsstödet minskades med det belopp skulle ha betalats av den bidragsskyldige föräldern.

Enligt 3 § andra stycket USL i lydelsen fr.o.m. den 1 januari 2001 har ett barn också rätt till underhållsstöd om föräldrarna inte bor tillsammans och barnet bor varaktigt hos båda föräldrarna (växelvis boende) och är folkbokfört hos en av dem. Det krävs dessutom – enligt detta lagrum – att den förälder som söker stödet bor här i landet och, om barnet är underårigt, att det står under vårdnad av båda föräldrarna eller en av dem. De nya bestämmelserna skulle tillämpas i fråga om underhållsstöd som avser tid efter den 31 mars 2001. (Med stöd av förordningen 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen kan underhållsstöd utges även om boföräldern är bosatt i annat land.)

Av 8 § tredje stycket USL, i lydelsen fr.o.m. den 1 januari 2001 och som tillämpas för underhållsstöd som utgår fr.o.m. den 1 april 2001 framgår att underhållsstödet vid växelvis boende lämnas med hälften av 1 173 kr per månad för var och en av föräldrarna. Från det beloppet avräknas hälften av det belopp som skulle ha fastställts om 24–28 §§ samma lag hade tillämpats

för den föräldern. Den nya lydelsen innebär att det – liksom tidigare – inte fastställs någon återbetalningsskyldighet men att avräkning görs mot den sökandes inkomst istället för den bidragsskyldiges inkomst.

För att underhållsstöd ska kunna lämnas krävs alltså att barnet är bosatt hos någon av föräldrarna. Om försäkringskassan skulle komma till den ståndpunkt att det inte är fråga om växelvis boende måste barnet vara folkbokfört hos den förälder som det bor varaktigt hos för att underhållsstöd ska kunna utges. Om barnet anses varaktigt bosatt hos en förälder och är folkbokfört hos den andra föräldern kan alltså underhållsstöd inte utges till någon av föräldrarna.

I regeringens proposition 1995/96:208 om underhållsstöd till barn med särlevande föräldrar m.m. framhölls bl.a. följande i kommentarerna till 8 §. Uttrycket ”växelvis bor varaktigt” anknyter till föräldrabalkens regler om när någon bidragsskyldighet inte kan fastställas trots att föräldrarna inte sammanbor. Därmed hänvisas också till den praxis som utvecklats om när växelvis boende är för handen. Frågan om barnet skall anses varaktigt bosatt hos båda föräldrarna trots att dessa bor isär bedöms med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall (se t.ex. RH 1993:64 och FÖD 1988:23).

Hovrätten konstaterade i ovannämnda dom att de regler som gäller för skyldigheten att betala underhållsbidrag enligt föräldrabalken överensstämmer med förutsättningarna för rätt till bidragsförskott. Således skall förskott inte utgå om vårdnaden är gemensam och barnet bor lika mycket hos var och en av föräldrarna. Beräkningarna visade att barnet vistades hos fadern i så stor omfattning (46–47,9 %) att det fick anses ha bott varaktigt inte endast hos modern utan även hos fadern. Det förelåg gemensam vårdnad. Hovrätten fann att fadern inte var skyldig att betala underhållsbidrag.

FÖD konstaterade i ovannämnda dom att föräldrarna hade gemensam vårdnad om barnet och att kyrkobokföringen (hos modern) inte kunde tilläggas avgörande betydelse, eftersom föräldrarna inte var ense om var barnet skulle anses bosatt. Domstolen beaktade därför – enligt referatmeningen – att barnet vistades hos modern efter skolan och åt kvällsmål där men övernattade de flesta nätterna hos fadern. Vid bedömningen av samtliga omständigheter fann domstolen att barnet inte kunde anses vara varaktigt bosatt tillsammans med endast fadern. Rätt till bidragsförskott förelåg därför inte.

I regeringens proposition 1999/2000:118 om underhållsstöd vid växelvis boende har framhållits bl.a. följande beträffande bakgrunden till lagändringarna. Regeringen anser dock, i likhet med majoriteten av remissinstanserna, att fördelarna med de föreslagna reglerna väger tyngre än nackdelarna. Barnets folkbokföring kommer inte längre att avgöra vem av föräldrarna som får

bidraget. Utfyllnadsbidraget kommer att bestämmas utifrån varje förälders ekonomiska situation och ge större möjlighet till föräldrar som har låga inkomster. Eftersom båda föräldrarna får del av bidraget behöver de inte själva, som med nuvarande regler, lösa frågan om hur bidraget eventuellt skall fördelas dem emellan. Frågan om var barnet ska vara folkbokfört minskar också i betydelse. Antalet konflikter bör därför minska. Enligt gällande rätt föreligger växelvis boende i första hand i sådana fall där barnet vistas ungefär lika mycket hos den ena som hos den andra föräldern. Som några remissinstanser påpekar är det inte alltid lätt att avgöra när det är fråga om umgänge och när barnet skall anses bo varaktigt hos båda föräldrarna.--- Vidare framhölls bl.a. följande beträffande växelvis boende. Varken i lagen om underhållsstöd eller dess förarbeten finns det några närmare riktlinjer för gränsdragningen mellan umgänge och varaktigt boende. Även om barnet regelbundet vistas något längre tid hos den ena föräldern kan förhållandena vara sådana att barnet kan anses bo varaktigt hos var och en av dem. Hur gränsen i sådana fall dras måste avgöras utifrån omständigheterna i det enskilda fallet. Bland den inte särskilt omfattande rättspraxis som finns på området kan nämnas NJA 1998 s. 267. I rättsfallet slår Högsta domstolen (HD) fast att det normalt är fråga om umgänge – och inte om varaktigt boende – om barnet vistas hos den ena föräldern endast en tredjedel av tiden. HD anför vidare att bedömningen ofta blir densamma, även om skillnaden i vistelsetiderna hos de båda föräldrarna är mindre, om det inte finns faktorer som klart pekar i en annan riktning. Det gäller enligt HD i särskilt hög grad, när barnet till övervägande delen vistas hos en förälder som är ensam vårdnadshavare och därmed har hela ansvaret för barnets personliga förhållanden. Faktorer utöver vistelsetiden som kan få betydelse vid bedömningen är enligt HD var barnet är folkbokfört, hur barnets boende är ordnat, var barnet förvarar sin tillhörigheter och hur barnets försörjning fördelas mellan föräldrarna. RFV konstaterar i Allmänna Råd 1999:2 att HD i det nämnda avgörandet behandlat gränsdragningen mellan umgänge och varaktigt boende. RFV pekar på att det av domen också framgår att dessa bedömningsgrunder även gäller bedömningen av om växelvis boende föreligger enligt lagen om underhållsbidrag. – Utgångspunkten borde, enligt regeringens uppfattning, även i framtiden vara att ett växelvis boende föreligger i sådana fall där barnet vistas ungefär lika mycket hos den ena som hos den andra föräldern. Det är dock nödvändigt att på sätt som HD angett ta hänsyn även till andra omständigheter än vistelsetiden. Regelsystemet skulle annars riskera att bli alltför fyrkantigt och i alltför liten grad ge utrymme för en allsidig och nyanserad bedömning med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

RFV har i Vägledningen om underhållsstöd (2001:9) beträffande gränsen mellan umgänge och växelvis boende hänvisat till HD:s dom NJA 1998 s. 267.

Eftersom tidigare tolkning av begreppet växelvis boende även skulle gälla efter lagändringen omfattar denna rättsfallsöversikt även domar som avser underhållsstöd för tid före lagändringen 2001.

I vissa fall uppkommer frågan hur antalet dagar ska beräknas. RFV har i Vägledningen om underhållsstöd beträffande beräkning av vistelsetiden hos den bidragsskyldige åberopat vad som gäller vid beräkning av underhållsbidrag enligt FB och USL enligt följande. Hela den faktiska vistelsetiden hos den bidragsskyldige bör räknas in dvs. även delar av första och sista dagen av vistelsen. Detta innebär att vid en enda övernattningsräkning räknas även dagtiden före och efter övernattningsdagen med. Även del av dagar utan övernattningsräkning beaktas.

Sammanfattningsvis har det växelvisa boendet påverkat rätten till bidragsförskott/underhållsstöd på följande sätt. Före 1995 kunde bidragsförskott inte betalas om växelvis boende förelåg och någon återbetalningsskyldig uppkom då naturligtvis inte. Under tiden 1995–2000/2001 fastställdes ingen återbetalningsskyldighet men underhållsstödet reducerades vid växelvis boende med det belopp som den bidragsskyldige föräldern skulle ha fått betala om 24–28 §§ hade tillämpats på den bidragsskyldiges inkomst. Fr.o.m. 2001 kan underhållsstöd lämnas med ett halvt underhållsstöd till båda föräldrarna med avdrag med hälften av det belopp föräldern själv skulle ha fått betala om han eller hon varit återbetalningsskyldig enligt USL.

3.2 Domar i vilka kammarrätten kommit fram till att det inte är växelvis boende

1. Kammarrättens i Sundsvall dom 2000-11-06, mål nr 1071-1999

Försäkringskassan beviljade modern fullt underhållsstöd. Fadern överklagade.

Barnet var folkbokfört hos modern och hon fick barnbidraget. Hon betalade bl.a. barnomsorgsavgift och avgift för ridskola.

Kammarrätten konstaterade att det förelåg gemensam vårdnad och att barnet vistades hos fadern drygt en tredjedel av tiden. Fadern hade därvid anfört att barnet hade ett eget, fullt utrustat rum hos honom, att barnet även förvarade sina personliga tillhörigheter hos honom och att han fram till kassans beslut

betalade 550 kr per månad till modern. Kammarrätten gjorde samma bedömning som kassan att modern tog ett större ekonomiskt ansvar för barnet än vad fadern gjorde. Mot bakgrund härav och vid en sammantagen bedömning av omständigheterna i övrigt fann kammarrätten att tillräckliga skäl inte framkommit för att det skulle anses att barnet varaktigt bodde även hos fadern.

Domen är inte överklagad.

2. Kammarrättens i Göteborg dom 2000-11-20, mål 3579-1999

Försäkringskassan ansåg att växelvis boende förelåg. Fadern överklagade och yrkade fullt underhållsstöd.

Länsrätten ansåg att det inte var fråga om växelvis boende. Modern överklagade.

Kammarrätten konstaterade att dotterns totala vistelsetid hos modern kom att uppgå till något mer än en tredjedel vid en sammantagen beräkning, att fadern hade ensam vårdnad om dottern och att hon var folkbokförd hos honom. Han uppbar även barnbidraget. Modern åberopade bl.a. att boendet hos föräldrarna var likvärdigt. Kammarrätten fann vid en samlad bedömning att de omständigheter som modern anfört inte kunde anses tillräckliga för att växelvis boende skulle föreligga.

Domen är inte överklagad.

3. Kammarrättens i Jönköping dom 2000-12-11, mål nr 530-2000

Försäkringskassan beslöt att utge fullt underhållsstöd till modern, som var ensam vårdnadshavare. Fadern överklagade. (Ett år senare förordnade tingsrätten om gemensam vårdnad, att barnen skulle bo hos modern och att fadern skulle ha rätt till umgänge med barnen varannan fredag från skolornas slut till onsdag morgon följande vecka).

Kammarrätten ansåg att det mot moderns bestridande inte kunde anses utrett att barnen vistades hos fadern mer än något över en tredjedel av tiden. Kammarrätten konstaterade att barnen till övervägande del vistats hos sin moder som under den aktuella tiden varit ensam vårdnadshavare. ”Avgörande” blev då om barnens övriga levnadsomständigheter beträffande folkbokföring boende, tillhörigheter och försörjning pekade mot att de varaktigt bott även hos fadern. Barnen hade egna rum hos fadern, men var folkbokförda hos modern. Förutom att modern enligt dom skulle uppbära underhållsbidrag och att hon

hade uppburit barnbidrag hade var och en av föräldrarna försörjt barnen när de var hos respektive förälder. Kammarrätten ansåg att barnen bott endast hos modern.

Domen är inte överklagad.

4. Kammarrättens i Stockholm dom 2000-12-18, mål nr 4214-2000

Försäkringskassan beslöt att inte ändra tidigare beslut om fullt underhållsstöd till modern. Kassan fann att vistelsetiden hos fadern var 40 % av tiden och att modern stod för en stor del av de gemensamma kostnaderna för barnet.

Barnet var folkbokfört hos modern.

Länsrätten fann att det var fråga om växelvis boende. Ordföranden var skiljaktig och ansåg att det inte var fråga om växelvis boende eftersom det inte framgick att fadern stod för merparten av kostnaderna.

Kammarrätten fann att det inte klart visats att fadern bidragit till barnets försörjning i sådan utsträckning eller att sådana omständigheter i övrigt förelåg att barnet skulle anses växelvis bo hos vardera föräldern. Nämndemännen var skiljaktiga och gjorde samma bedömning som länsrätten.

I domen nämndes inget om vårdnaden.

Kammarrättens dom har överklagats. RegR har ännu inte meddelat beslut i frågan om prövningstillstånd.

5. Kammarrättens i Jönköping dom 2000-12-19, mål nr 1502-1999

Försäkringskassan avslog faderns ansökan om växelvis boende eftersom antalet dygn som barnet vistades hos fadern inte uppgick till 11,5 dygn per månad. Fadern överklagade. Barnet var folkbokfört hos modern som även uppbar vårbidrag för barnet. Fadern uppgav att han bekostade resor och sporter. Det förelåg gemensam vårdnad. Modern hade huvudansvaret för vardagsutgifterna.

Länsrätten ansåg att det var fråga om växelvis boende. Modern överklagade.

Kammarrätten ansåg att det fanns grundad anledning att anta att modern drog det tyngsta lasset och stod för merparten av kostnaderna för uppfostran. Dottern vistades hos fadern en tredjedel av tiden och således mindre än hälften av

tiden. På grund av vad som framkommit i målet fann kammarrätten att det inte var växelvis boende och fastställde försäkringskassans beslut.

Kammarrättens dom har överklagats. RegR har ännu inte meddelat beslut i frågan om prövningstillstånd.

6. Kammarrättens i Stockholm dom 2001-05-02, mål nr 2914-2000

Modern, som var ensam vårdnadshavare, ansökte om underhållsstöd. Försäkringskassan ansåg i beslut i mars 1998 att växelvis boende förelåg. Försäkringskassan angav som skäl att barnet under år 1997 hade vistats hos fadern 54 % (196 dagar) och om man räknade torsdag–fredag som en dag, 47 % (172 dagar). Modern överklagade beslutet och framhöll att hon hade kostnader för barnomsorg, större bostad, fritidssysselsättningar m.m. och att det var orimligt att – såsom kassan gjort – räkna första och sista dagen av vistelsetiden som helt dygn trots att hämtning skett på eftermiddagen och lämning på morgonen.

Länsrätten fann att växelvis boende förelåg. Länsrätten beaktade utöver vistelsetiden att fadern stod för kostnaderna när barnet var hos honom. Länsrätten ansåg att det förhållandet att modern betalade för barnomsorgen inte behövde innebära att hon bar en större del av kostnaden för barnet och då tog länsrätten hänsyn till att hon uppbar bambidraget. Modern överklagade domen.

Kammarrätten konstaterade att barnet var folkbokfört hos modern, att barnet gick i skola och hade kamrater och fritidsaktiviteter där och att modern stod för huvuddelen av utgifterna. Kammarrätten anmärkte att allmän domstol i juni 1998 inte funnit att barnet bodde varaktigt hos fadern. Oberoende av hur vistelseberäkningen gjordes fann kammarrätten att barnet vistades mer än en tredjedel men mindre än hälften av tiden hos fadern. Kammarrätten ansåg att omständigheterna inte med tillräcklig styrka visat att växelvis boende förelåg och att rätt till fullt underhållsstöd därför förelåg.

Kammarrättens dom har överklagats. RegR har ännu inte meddelat beslut i frågan om prövningstillstånd.

7. Kammarrättens i Stockholm dom 2001-06-26, mål nr 6164-2000

Försäkringskassan beviljade modern fullt underhållsstöd. Fadern överklagade. Han framhöll att det saknades bara fyra dagar per månad från att han hade

barnen lika mycket som modern och att de hade gemensam vårdnad om barnen och att han köpte kläder, leksaker och betalade för deras fritidsintressen.

Länsrätten konstaterade att både hämnings- och lämningsdagar skulle medräknas vid bedömningen av i vilken omfattning barnen vistades hos den som i lagens mening inte var boförälder, att det förelåg olika uppgifter om vistelsetiden, men att det var ostridigt att barnen bodde hos fadern minst en tredjedel men mindre än halva tiden och att fadern även uppgett att han svarade för barnens försörjning vilken modern inte bestritt. Länsrätten ansåg att det var fråga om växelvis boende. Modern överklagade.

Försäkringskassan medgav bifall till överklagandet och framhöll i kammarrätten att länsrätten felaktigt hade räknat hämnings- och lämningsdagar som hela dagar och bedömde att barnen vistades hos fadern endast cirka en tredjedel av tiden. Kassan framhöll också att barnen var folkbokförda hos modern som också betalade barnomsorg och uppbar barnbidrag.

Kammarrätten delade försäkringskassans bedömning och upphävde länsrättens dom.

Kammarrättens dom har överklagats. RegR har ännu inte tagit ställning i frågan om prövningstillstånd.

8. Kammarrättens i Jönköping dom 2002-04-02, mål nr 2851-2001

Fadern hade uppburit bidragsförskott och underhållsstöd för barnen sedan mars 1995. Modern anmälde i augusti 2000 att barnen bodde växelvis hos henne. Försäkringskassan beslöt att betala ut fortsatt helt underhållsstöd till fadern. Kassan återopade att enligt tingsrättsdom i november 2000 skulle barnen vara bosatta hos fadern och modern hade rätt till umgänge. Modern överklagade försäkringskassans beslut.

Länsrätten fann att det var fråga om växelvis boende. Fadern överklagade.

Kammarrätten konstaterade att det förelåg gemensam vårdnad, att barnen var folkbokförda hos fadern och förvarade sina tillhörigheter där. Fadern uppbar barnbidrag och tillgodosåg deras vardagliga behov. Modern bodde i närheten och där hade barnen också egna rum med full utrustning. Hon tillgodosåg deras vardagsbehov när de var där. Det förelåg olika uppgifter om vistelsetiden hos modern. Enligt faderns senare uppgifter rörde det sig om 129 respektive 135 dagar per år. Eftersom modern påkallat prövning ankom det på henne att visa att förutsättningar förelåg för växelvis boende. Med hänsyn till folkbok-

föringen, uppgifterna om boendet hos modern, förutsättningarna för tingsrättens bedömning, omständigheterna i övrigt samt med tillämpning av de principer som kommit till uttryck i NJA 1998 s. 267 ansåg kammarrätten att hon inte förmått visa att växelvis boende förelåg.

Domen är inte överklagad.

9. Kammarrättens i Göteborg dom 2002-09-13, mål nr 3452-2001

Försäkringskassan beviljade modern fullt underhållsstöd. Fadern överklagade.

Det förelåg gemensam vårdnad.

Kammarrätten fann att dottern vistades mer än en tredjedel men mindre än hälften av tiden hos fadern. Det saknades överenskommelse mellan föräldrarna beträffande underhållskostnadernas fördelning. Föräldrarna hade lämnat motstridiga uppgifter om hur stor del av för dotterns löpande utgifter de stod för. Det hade inte framkommit att de av fadern åberopade kostnaderna påtagligt reducerade moderns utgifter. Inte heller i övrigt hade framkommit omständigheter som talade för växelvis boende. Kammarrätten beviljade därför modern fullt underhållsstöd.

Kammarrättens dom har överklagats. RegR har ännu inte tagit ställning i frågan om prövningstillstånd.

3.3 Domar i vilka kammarrätten funnit att det var fråga om växelvis boende

10. Kammarrättens i Göteborg dom 2000-11-20, mål nr 732-2000

Försäkringskassan beviljade modern fullt underhållsstöd. Fadern överklagade.

Kammarrätten fann att båda föräldrarna haft kostnader för kläder, sportutrustning och fritidsaktiviteter och att modern betalade fritids- och dagisavgifter och försäkring med belopp motsvarande vad hon fått i barnbidrag. Gemensam vårdnad förelåg, barnen vistades hos fadern 43 % av tiden. De var folkbokförda där modern bodde. Båda föräldrarna hade tagit del i försörjningsbördan i ungefär lika omfattning och barnen hade haft kläder m.m. i båda hemmen. Kammarrätten fann att det varit fråga om ett växelvis boende.

Domen är inte överklagad.

11. Kammarrättens i Stockholm dom 2001-12-07, mål nr 8295-1999

Försäkringskassan beslöt att lämna underhållsstöd i form av utfyllnadsbidrag vid växelvis boende. Modern överklagade.

Modern framhöll i kammarrätten att vistelsetiden hos fadern var högst 26,67 % av tiden eftersom – med stöd av 7 kap 4 § föräldrabalken – endast hela dygn skulle räknas vid bedömningen av vardagsumgänget. (7 kap 4 § föräldrabalken reglerade de fall då den underhållsskyldige haft barnen hos sig och rätt till avdrag på underhållsskyldigheten förelåg).

Försäkringskassan beräknade vistelsetiden hos fadern till 40 % av tiden.

Kammarrätten konstaterade att föräldrabalkens regler om vistelsetid inte kunde tillämpas när det gällde frågan om växelvis boende. Kammarrätten ansåg att vid vistelse t.ex. på daghem borde tiden hos varje förälder räknas fram till dess att den andre föräldern faktiskt tog över, alternativt den tid som barnet inte vistades hos någondera föräldern frånräknas. Eftersom den tid barnen under semester vistades hos fadern var lika stor som den tid barnen vistades hos modern måste också den omständigheten tas med i bedömningen då detta förhållande påverkade andelen av den totala vistelsetiden. Med beaktande av nu anförda principer översteg enligt kammarrättens bedömning den tid som barnen vistats hos fadern en tredjedel av den totala vistelsetiden hos föräldrarna. Med hänsyn härtill och till att det förelåg gemensam vårdnad, att fadern bidragit till barnens försörjning och att hans bostad var anpassad för barnens boende fann kammarrätten att växelvis boende förelåg.

Domen är inte överklagad.

12. Kammarrättens i Göteborg dom 2001-02-12, mål nr 6010-2000

Försäkringskassan ansåg att växelvis boende förelåg. Kassan konstaterade att det förelåg gemensam vårdnad om de tre barnen och bedömde att de vistades ca 45 % av tiden hos fadern. Fadern hade köpt ett större hus i närheten för att underlätta umgänget. Varje förälder svarade för barnens försörjning under den tid de hade barnen. Modern överklagade.

Kammarrätten konstaterade att föräldrarna hade gemensam vårdnad om barnen, att de var folkbokförda hos modern, att de i princip vistades halva tiden hos vardera föräldern och att uppgifterna om fördelningen av kostnaderna delvis var motstridiga. Kammarrätten ansåg att det som framkommit i målet inte gav stöd för annat än att det var fråga om ett växelvis boende. En nämndeman var skiljaktig och ansåg att växelvis boende inte förelåg.

Kammarrättens dom har överklagats. RegR har ännu inte meddelat beslut i frågan om prövningstillstånd.

13. Kammarrättens i Göteborg dom 2002-03-01, mål nr 249-2001

Försäkringskassan ansåg att växelvis boende förelåg och beviljade fadern i ett omprövningsbeslut i februari 2000 endast underhållsstöd i form av utfyllnadsbidrag. Försäkringskassan framhöll som skäl för beslutet att enligt ett avtal skulle barnen under en 14-dagarsperiod sova sex nätter hos modern (43 %) och åtta nätter hos fadern (57 %). Fadern uppbar barnbidrag och borde därför svara för en något större del av kostnaderna. Båda föräldrarna uppgav att de köpte och skötte kläderna. Fadern överklagade och yrkade fullt underhållsstöd.

Försäkringskassan hade i november 2001 beviljat fadern fullt underhållsstöd för ett av barnen fr.o.m. september samma år på grund av att det ändrat sin vistelsetid och endast vistades hos modern vartannat veckoslut.

Kammarrätten konstaterade att det förelåg gemensam vårdnad, men att barnen var folkbokförda hos fadern, som bodde kvar i den tidigare gemensamma bostaden. Motstridiga uppgifter hade lämnats om vistelsetiden. Med utgångspunkt i det i december 1999 undertecknade avtalet fick det anses framgå att barnens vistelse hos modern klart översteg en tredjedel men var mindre än hälften. Med hänsyn till att barnen var i tonåren kunde de angivna tiderna inte tillmätas annan betydelse än som ungefärliga riktmärken. Vid en bedömning av de faktorer som enligt praxis ska beaktas i övrigt kunde kammarrätten mot bakgrund av vad parterna anfört inte finna att förhållandena var sådana att barnen bodde varaktigt endast hos fadern. Kammarrätten ansåg därför – i likhet med underinstanserna – att barnen bodde varaktigt hos båda föräldrarna (såvitt avsåg det ena barnet tills försäkringskassan fattade nytt beslut).

Kammarrättens dom har överklagats. RegR har ännu inte meddelat beslut i frågan om prövningstillstånd.

14. Kammarrättens i Jönköping dom 2002-03-07, mål nr 2134-2001

Modern ansökte om underhållsstöd i september 2000. Försäkringskassan avslog ansökan om underhållsstöd på grund av att växelvis boende förelåg. Modern överklagade.

Länsrätten ansåg att man borde utröna var barnets ”livscentrum” var. Utgångspunkten skulle vara att den förälder hos vilken barnet vistades under

större delen av tiden också ansågs ha den större delen av kostnaden för barnet. Länsrätten fann att barnet under den övervägande tiden vistades hos modern och att det – eftersom det inte fanns faktorer som klart pekade i annan riktning – inte var fråga om växelvis boende. Fadern överklagade.

Kammarrätten konstaterade att det var ostridigt att barnet tillbringade nätterna i ungefär lika omfattning hos båda föräldrarna. Redan denna omständighet talade närmast för att barnet inte kunde anses bosatt hos endast en av dem. Härtill kom att de hade gemensam vårdnad och att båda föräldrarna tog det praktiska ansvaret och båda bidrog till försörjningen. Barnet hade säng, möbler och egna tillhörigheter såväl hos fadern som hos modern. Kammarrätten fäste inte någon avgörande vikt vid moderns uppgift att sonen tillbringade mer tid tillsammans med henne, att barnet hade större fördelar av att bo hos henne och att det rådde oenighet beträffande hur det praktiska och ekonomiska ansvaret var fördelat. Kammarrätten ansåg att omständigheterna var sådana att barnet inte kunde anses varaktigt bo hos endast en av föräldrarna.

Domen är inte överklagad.

15. Kammarrättens i Jönköping dom 2003-01-13, mål nr 1201-2002

Försäkringskassan beviljade modern fullt underhållsstöd. Fadern överklagade.

Enligt tingsrättsdom hade föräldrarna gemensam vårdnad om dottern och hon skulle bo hos modern.

Länsrätten beräknade vistelsetiden hos fadern till ca 34,8–35,7 % av tiden.

Kammarrätten fann att dottern bodde mer än en tredjedel av tiden, men mindre än halva tiden hos fadern. Dottern hade ett fullgott boende hos var och en av föräldrarna och de bidrog var för sig till hennes försörjning. Modern betalade barnomsorgsavgiften. Dottern bodde sommaren 2000 i större utsträckning hos fadern. Kammarrätten fann inte minst mot bakgrund av att det var fråga om gemensam vårdnad där det bl.a. är tänkt att föräldrarna ska hjälpa varandra med barnets fostran och omhändertagande att en bedömning för i målet aktuell tid klart skulle ge vid handen att varaktigt växelvis boende förelåg. Två domare var skiljaktiga och ansåg att det inte var fråga om växelvis boende.

RFV har överklagat domen. RegR har ännu inte meddelat beslut i frågan om prövningstillstånd.

3.4   **Kommentar**

Om barnet vistas i lika stor utsträckning hos båda föräldrarna är det växelvis boende och om barnet vistas en tredjedel eller mindre än en tredjedel av tiden hos en förälder är det fråga om varaktigt boende hos en förälder och umgängesrätt hos den andra föräldern. Om däremot tiden hos den ena föräldern är mer än en tredjedel men mindre än hälften kan det vara växelvis boende eller varaktigt boende. Högsta domstolen framhöll (NJA 1998 s. 267) att även om skillnaden i vistelsetiderna hos de båda föräldrarna var mindre än en tredjedel dvs. om vistelsetiden hos en förälder uppgick till mer än en tredjedel borde även i ett sådant fall vara fråga om umgängesrätt, ”om det inte finns faktorer som klart pekar i en annan riktning”. Andra faktorer som kunde beaktas var folkbokföringen, hur barnets boende var ordnat, var barnet förvarade sina tillhörigheter och hur barnets försörjning fördelats mellan föräldrarna.

Att det i sådana fall – då vistelsetiden hos den ena föräldern var mer än en tredjedel men mindre än hälften – skulle vara fråga om umgängesrätt och inte växelvis boende gällde i särskilt hög grad när barnet till övervägande delen av tiden vistades hos en förälder som var ensam vårdnadshavare och därmed hade hela ansvaret för barnets personliga förhållanden. HD ansåg i sitt mål att det inte var tillräckligt för att anse att det var fråga om växelvis boende att vistelsetiden hos fadern var något mer än en tredjedel och att han hade kostnader för kläder, leksaker och barnomsorg med tanke på att modern var ensam vårdnadshavare.

I den tidigare rättsfallsöversikten redogjordes för tre kammarrättsdomar från Kammarrätten i Göteborg som behandlade frågan om växelvis boende. I samtliga fall kom kammarrätten fram till att det inte var fråga om växelvis boende. I två av dessa fall förelåg gemensam vårdnad. Samtliga domar har överklagats till RegR. RegR har beslutat att inte bevilja prövningstillstånd.

RFV konstaterade i den tidigare översikten att domarna i allt väsentligt avspeglade verkets allmänna råd och HD:s dom, NJA 1998 s. 267, men att gränsdragningen vid gemensam vårdnad var oklar.

Av de 15 domar som nu redogjorts för har växelvis boende ansetts föreligga i sex fall. I samtliga dessa fall har det förelagat gemensam vårdnad.

I ett fall (nr 14) konstaterade kammarrätten att barnet tillbringade nätterna i ungefär lika omfattning hos båda föräldrarna. Kammarrätten konstaterade dessutom att det förelåg gemensam vårdnad och att båda föräldrarna tog det praktiska ansvaret och bidrog till försörjningen.

I tre fall vistades barnet hos en förälder 40 % (nr 11 – försäkringskassans beräkning), 43 % (nr 10) respektive 45 % (nr 12 – försäkringskassans beräkning – enligt kammarrätten i princip halva tiden) av tiden dvs. betydligt mer än en tredjedel av tiden. I dessa fall förelåg gemensam vårdnad. Båda föräldrarna bedömdes ha tagit del i försörjningsbördan i fall nr 10 och 11. I fall nr 12 konstaterade kammarrätten uppgifterna om fördelningen av kostnaderna delvis var motstridiga.

I ett fall (nr 13) var det litet oklart med vistelsetiderna men det framhölls att det var fråga om tonåringar och att man då inte kunde gå lika stor utsträckning efter de överenskomna vistelsetiderna. Det var i detta fall även fråga om gemensam vårdnad och båda föräldrarna köpte och skötte om kläderna.

I ett fall (nr 15) har kammarrätten ansett att det förelåg växelvis boende då länsrätten hade uppskattat vistelsetiden hos fadern till ca 35 % dvs. något mer än en tredjedel av tiden. I detta fall betonade kammarrätten att det var fråga om gemensam vårdnad. RFV har överklagat kammarrättens dom till Regeringsrätten. RFV har i överklagandet framhållit att verket vill ha vägledning angående vilken vikt som ska läggas vid det förhållandet att gemensam vårdnad föreligger.

I övervägande antalet fall (9 stycken) har kammarrätten gjort den bedömningen att det inte var fråga om växelvis boende när barnet bodde hos en förälder mer än en tredjedel men mindre än hälften av tiden.

I tre fall (nr 1, 2 och 3) angavs tiden till något mer än en tredjedel av tiden och i ett fall till en tredjedel av tiden (nr 5). I två fall (nr 6 och 8) angav kammarrätten endast att vistelsetiden uppgick till mer än en tredjedel men mindre än hälften av tiden. I ett fall (nr 4) uppgick vistelsetiden till 40 % av tiden. I sistnämnda fall stod modern för en stor del av de gemensamma kostnaderna för barnet och kammarrätten ansåg inte att det klart visats att fadern bidrog till barnets försörjning eller att sådana omständigheter i övrigt förelåg att växelvis boende skulle anses föreligga. Av domen framgår inte något om vem som hade vårdnaden.

Gemensam vårdnad förelåg i fem fall (nr 1, 5, 7, 8 och 9. I fall nr 4 angavs – som ovan uppgetts – inget beträffande vårdnaden) och det framgår att en förälder hade vårdnaden i tre fall (nr 2, 3 och 6). Den omständigheten att det

förelåg gemensam vårdnad synes i de flesta fall inte ha varit någon avgörande omständighet. Å andra sidan har det i samtliga domar då växelvis boende har bedömts föreligga varit fråga om gemensam vårdnad. Av dessa domar kan slutsatsen dras att det i regel inte kan anses som växelvis boende om det inte föreligger gemensam vårdnad. Å andra sidan medför inte det förhållandet att gemensam vårdnad föreligger att det anses som växelvis boende. Vistelse-tiden får här anses ha en stor betydelse dvs. om vistelsetiden närmar sig halva tiden eller uppgår till endast till drygt en tredjedel av tiden. Hur boendet är ordnat, vem som står för kostnaden osv. spelar givetvis också en viktig roll.

I ett fall (nr 8) ansåg kammarrätten att uppgifter om vistelsetiden var motstridiga och att modern som överklagat skulle ha bevisbördan för att växelvis boende förelåg. Kammarrätten ansåg att hon inte kunnat visa att det var fråga om växelvis boende. Kammarrätten beaktade även andra omständigheter bl.a. tingsrättens dom, folkbokföring m.m.

RFV har inte kunnat upptäcka att bedömningen blir olika beroende på om det gäller kvinnor eller män som yrkar att växelvis boende föreligger respektive inte föreligger.

8 av dessa 15 domar har överklagats till RegR.

4 Sammanboende

En av förutsättningarna för att underhållsstöd ska lämnas är att föräldrarna inte bor tillsammans.

Enligt 5 § första stycket första meningen USL anses föräldrar anses bo tillsammans om de är folkbokförda på samma adress, om inte den som begär underhållsstöd eller som stödet betalas ut till visar annat. Folkbokföring på samma adress presumerar alltså sammanboende. Om den som begär eller uppbär underhållsstöd anser att de inte bor tillsammans måste han eller hon visa detta.

Om föräldrarna är gifta med varandra anses de enligt andra meningen i ovan nämnda lagrum bo tillsammans även om de inte är folkbokförda på samma adress. Om den som begär eller uppbär underhållsstöd inte anser att de bor tillsammans måste han eller hon visa att de inte bor tillsammans.

Två omständigheter, folkbokföring på samma adress och äktenskap presumerar alltså att föräldrarna bor tillsammans och rätt till underhållsstöd föreligger då inte. I övriga fall dvs. då föräldrarna inte är folkbokförda på samma adress och de är inte heller gifta med varandra presumeras de inte bo tillsammans och då föreligger rätt till underhållsstöd förutsatt givetvis att övriga förutsättningar är uppfyllda.

Om det kommer fram andra omständigheter som gör det sannolikt att föräldrarna bor tillsammans måste enligt 5 § andra stycket USL den som begär eller uppbär underhållsstöd visa att de inte bor tillsammans. Detta innebär att om föräldrarna varken är folkbokförda på samma adress eller gifta med varandra är det försäkringskassan som ska visa – ha bevisbördan för – att föräldrarna ändå bor tillsammans. Om kassan har gjort sammanboende sannolikt är det den av föräldrarna som begär eller uppbär underhållsstöd som ska visa att han eller hon inte sammanbor med den andra föräldern.

4.1 Domar

1. Kamrarrättens i Stockholm dom 2001-04-24, mål nr 3540 och 3541-2000

Försäkringskassan beslöt i mars 1999 att dra in underhållsstödet för tre barn, födda 1994, 1995 och 1997 och att inte utge underhållsstöd för ett barn fött i oktober 1998. Barnen bodde hos modern som var ensam vårdnadshavare.

Modern överklagade och framhöll att hon och barnens fader inte sammanbott men tidvis haft ett förhållande fram till julen 1997.

Länsrätten avslög överklagandena. Länsrätten framhöll bl.a. att det inte fanns någon uppgift om var fadern bodde eller arbetade.

I kammarrätten framkom bl.a. följande. Modern hade ansökt om stämning mot fadern med yrkande att han skulle förpliktigas att utge underhåll till barnen. I oktober 1999 uppgav han till domstolen att han var bostadslös och bodde i tält. I april 2000 uppgav han att han arbetade till november 1999 och att han därefter var arbetslös och bodde i kolonistuga. En diakon hade varit hemma hos modern i december 1999 men hade då inte märkt att det fanns någon pappa där. Socialförvaltningen hade genomfört en intensivutredning våren 2000 och ansett det uteslutet att fadern skulle leva tillsammans med modern och barnen. Modern gav in intyg från sin bror, syster och dotter som intygade att fadern inte bodde hos modern och att de inte visste var han bodde. Kassen fann det styrkt att föräldrarna inte sammanbodde fr.o.m. april 2000.

Kammarrätten konstaterade att fråga i målet var om föräldrarna sammanbott under perioden mars 1999–mars 2000. Kammarrätten fann att de omständigheter som åberopats av försäkringskassan inte med någon större styrka talade för att sammanboende förelegat och att moderns uppgifter vann stöd av utredningen i målet. Kammarrätten fann det tillfredsställande visat att föräldrarna inte varit sammanboende fr.o.m. mars 1999.

Domen är inte överklagad.

2. Kammarrättens i Göteborg dom 2002-03-04, mål nr 7454-2000

Försäkringskassan beslöt i december 1999 att inte längre utge underhållstöd till modern för två barn, födda 1996 och 1998 och att avslå ansökan om underhållsstöd för ett barn, fött 1999, på grund av att föräldrarna befunnits leva tillsammans under familjeliknande förhållanden. Modern överklagade beslutet. Hon uppgav bl.a. att de separerade 1998, att barnens fader ibland varit hos henne bl.a. när hon låg på sjukhus under graviditeten och under och efter förlossningen för barnet som är fött 1999. Han var anställd i hennes företag.

Länsrätten avslög överklagandet. Länsrätten framhöll bl.a. att det förhållandet att föräldrarna var folkbokförda på samma adress utgjorde en stark presumtion för att de även var sammanboende. Länsrätten framhöll även att fadern ett par dagar i veckan bott i moderns lägenhet, att han uppburit föräldrappen-

ning och att han hämtat och lämnat barnen på dagis. Länsrätten ansåg att modern inte visat att fadern inte var bosatt hos henne.

Kammarrätten konstaterade att kammarrätten i dom den 13 december 2000 upphävt skattemyndighetens beslut om folkbokföring och att grunden för att vägra underhållsstöd därigenom bortfallit. Kammarrätten upphävde därför länsrättens dom och försäkringskassans beslut och visade målet åter till kassan för fortsatt handläggning.

Domen är inte överklagad.

3. Kammarrättens i Jönköping dom 2002-03-22, mål nr 1090-2001

Försäkringskassan beslöt i oktober 2000 att dra in utgående underhållsstöd till modern, A-B W, på grund av att hon inte kunnat styrka att hon och hennes f.d. make, M W, levde isär. De var folkbokförda på olika fastigheter, men de ägde fastigheterna tillsammans.

Efter en bodelning i december 2000 ägde de var sin fastighet.

Länsrätten konstaterade att A-B W uppburit underhållsstöd sedan skilsmässan 1995. Länsrätten fann att försäkringskassan haft fog för att ifrågasätta om de levde åtskilda. A-B W hade dock uppgett att hon inte ville vägra sin dotter umgänge med sin far men att detta måste ske i hennes hos med hänsyn till hans alkoholmissbruk. Länsrätten ansåg att det förhållandet att MW måhända vistats mer i A-BW:s hus än vad som kan sägas vara normalt för sedvanligt umgänge med barn, innebar mot bakgrund av de skäl A-B W anfört inte att fråga skulle vara om ett sammanboende med MW och biföll överklagandet. Ordföranden var skiljaktig och avslog överklagandet.

Försäkringskassan överklagade länsrättens dom och framhöll bl.a. följande i kammarrätten. MW bodde i en mindre stuga, som saknade kylskåp och TV. Han stod för elabonnemanget för båda fastigheterna. Elen i hans stuga hade varit avstängd en period. A-B W uppgav bl.a. att fastigheten har skilda tomter, att det i MW:s hus fanns vedspis och kakelugn, att elleverantören trots flera påpekanden inte ändrat abonnemanget förrän i januari 2001 och att M-W inte bott hos henne under den tid han saknade el.

Kammarrätten fann att de av försäkringskassan angivna omständigheterna gjorde det sannolikt att A-B W och M-W bodde tillsammans vid tiden för försäkringskassans beslut och att A-B W inte förmått uppfylla beviskravet i

5 § andra stycket USL – att göra sannolikt att hon och hennes f.d. make inte bodde tillsammans.

Kammarrättens dom har överklagats. RegR har inte beviljat prövningstillstånd.

4. Kammarrätten i Stockholm 2002-05-06, mål nr 4255-2001

Försäkringskassan beslöt i augusti 2000 att inte längre ge ut underhållsstöd till tre barn och att inte lämna underhållsstöd för barnet fött i april 2000 pga. att modern inte tillräckligt styrkt att hon och barnens fader inte var en sammanhållen familj. Av utredningen framgick att makarna var skilda sedan september 1999, att – enligt uppgift från brevbärarexpeditionen – barnens fader fick sin post till moderns adress och att han hos sin arbetsgivare lämnat hennes telefonnummer som hemtelefon. De var folkbokförda på olika adresser.

Länsrätten fann inte att modern visat att hon och fadern inte bodde tillsammans.

Modern framhöll i överklagandet till kammarrätten att hon gift sig med en annan man i juli 2001.

Kammarrätten fann att det i målet framkommit omständigheter som gjort det sannolikt att föräldrarna bodde tillsammans under aktuell tid. Modern hade inte förmått visa att de inte gjorde det. Det förhållandet att hon gett in handlingar som utvisade att hon den 3 juli 2001 ingått äktenskap med en annan man gav inte anledning till annan bedömning. Kammarrätten ansåg därför att försäkringskassan haft fog för sitt beslut att inte lämna underhållsstöd till barnet som föddes i april 2000 och att inte längre betala ut underhållsstöd till de övriga tre barnen.

Domen är inte överklagad.

5. Kammarrättens i Stockholm dom 2002-05-06, mål nr 4989–4990-2001

Modern, DW, ansökte i april 2000 om underhållsstöd för sin son, född i november 1999. Försäkringskassan beslöt hösten 2000 att inte utge underhållsstöd till honom och att fr.o.m. oktober 2000 inte längre betala ut underhållsstöd till övriga fem barn, födda 1988, 1989, 1993, 1994 och 1996 pga. att det inte var tillräckligt styrkt att föräldrarna inte var en sammanhållen familj. Underhållsstöd har lämnats sedan augusti 1996. Modern hade hos försäk-

ringskassan framhållit bl.a. att hon blivit gravid under betänketiden och att äktenskapet var definitivt upplöst i augusti 1999, att fadern flyttade från familjen 1996 och gifte sig i juli 2000 i Kenya. Hon har vidare uppgett att eftersom det är flera barn har varit praktiskt att han besöker dem i hennes hem i stället för att de besöker honom.

Försäkringskassan framhöll bl.a. följande. Fadern, AO, hade inte till folkbokföringen meddelat att han gift om sig. Fadern hade hos arbetsgivaren uppgett DW:s telefonnummer. På AO:s adress lämnades post till ytterligare tre män. DW hade bil men saknade körkort men AO hade körkort men saknade bil.

Länsrätten fann att det framkommit omständighet som gjort det sannolikt att DW och AO bott tillsammans under aktuell tid och att DW inte förmått visa att de inte bodde tillsammans under aktuell tid och avslog överklagandet.

DW framhöll i kammarrätten bl.a. att AO:s nya hustru kom till Sverige i september 2001.

Kammarrätten fann att vad DW anfört och åberopat i kammarrätten och vad som i övrigt framkommit i målet inte föranledde någon annan bedömning än den länsrätten gjort.

Domen är inte överklagad.

6. Kammarrättens i Stockholm 2002-05-07, mål nr 2322-2001

Försäkringskassan beslöt i augusti 2000 att inte utge underhållsstöd till ett barn, fött 2000, och att dra in underhållsstöd till två andra barn, födda 1994 och 1996. Kassan anförde som skäl att det faktum att föräldrarna fått tre gemensamma barn fick anses tala för att de levde tillsammans på ett sätt som liknades vid en sammanhållen familj trots att de var folkbokförda på skilda adresser. Posten till fadern, LH, delades ut på moderns, AZ:s, adress. Modern framhöll att de aldrig levt under äktenskapsliknande förhållanden och att hon aldrig fått brev till LH på sin adress.

Länsrätten ansåg att det inte var styrkt att de levde åtskilda trots att de var folkbokförda på skilda adresser och delade kassans bedömning att AZ, LH och barnen skulle ses som en sammanhållen familj.

Kammarrätten instämde i länsrättens bedömning. Två domare var skiljaktiga och framhöll bl.a. att enligt posten delades post även ut på den adress där LH var folkbokförd och den adressen hade även lämnats till arbetsgivaren.

Kammarrättens dom har överklagats. RegR har inte beviljat prövningstillstånd.

7. Kammarrättens i Stockholm dom 2002-06-04, mål nr 2544-2001

Försäkringskassan beslöt att modern, SK, skulle betala tillbaka det belopp som gått ut i underhållsstöd för tiden juli 1998–maj 1999. SK var gift med IM den 14 december 1977–den 5 januari 1995 och fr.o.m. den 14 januari 2000. IM var folkbokförd på samma adress som SK den 17 juni 1998–den 20 oktober 1999 och fr.o.m. den 1 februari 2000.

Länsrätten fann att modern inte förmått visa att hon och mannen inte bodde tillsammans under den nu aktuella tiden.

SK har uppgett att IM folkbokfört sig på hennes adress mot hennes vetskap. Han bodde hos henne en kortare tid men var då ofta inlagd på sjukhus. De delade inte hushållsgemenskap.

Kammarrätten förklarade att vad SK åberopat i kammarrätten och vad i övrigt förekommit i målet inte gav anledning till annan bedömning än den länsrättens dom innehöll.

Kammarrättens dom har överklagats. RegR har inte beviljat prövningstillstånd.

8. Kammarrättens i Jönköping dom 2002-09-16, mål nr 765-2002

Försäkringskassan beslöt att fr.o.m. juli 2000 inte längre betala ut underhållsstöd till två barn, födda 1985 och 1988 på grund av att kassan ansåg det sannolikt att modern, HR, bodde tillsammans med barnens far, JH. Kassan framhöll bl.a. att fadern hade en Poste Restante adress, att han lämnat moderns telefonnummer och adress till sin arbetsgivare och att han ofta var hos henne för att hjälpa till med barnen.

Länsrätten ansåg att HR inte förmått göra sannolikt att JH bodde någon annanstans och avslog överklagandet.

Kammarrätten framhöll att det inte kan ha varit lagstiftarens intention att den aktuella lagstiftningen skall tillämpas på ett sådant sätt att boföräldern blir negativt inställd till umgänge mellan barn och bidragsskyldig förälder och att den omständigheten att JH ofta vistats – och vid några tillfällen även tillbringat natten – i HR:s bostad med anledning av deras två gemensamma barn

torde således i sig inte vara tillräckligt för att de skall anses bo tillsammans. Men detta förhållande dvs. att den bidragsskyldige så ofta besökte boföräldrarn i kombination med framför allt hans oordnade bostadsförhållanden fick, enligt kammarrätten, emellertid anses medföra att försäkringskassan gjort sannolikt att föräldrarna bodde tillsammans. Med hänsyn främst till det stränga beviskrav kunde vad HR anfört inte anses vara tillräckligt för att den slutsatsen skall kunna dras att hon visat motsatsen. Kammarrätten avslög därför överklagandet.

Kammarrättens dom har överklagats. RegR har inte beviljat prövningstillstånd.

9. Kammarrättens i Göteborg dom 2002-09-16, mål nr 3450-2001

Försäkringskassan drog in utgående underhållsstöd fr.o.m. januari 2001 eftersom föräldrarna var folkbokförda på samma adress sedan den 19 december 2000 . Beslutet om folkbokföring hade fadern överklagat. Modern överklagade indragningen av underhållsstödet och åberopade att hon var skild och att hennes f.d. make inte bodde hos henne.

Länsrätten avslög överklagandet.

Försäkringskassan framhöll hos kammarrätten att f.d. maken åter var folkbokförd på samma adress som modern sedan den 7 december 2001 och att det framstod som sannolikt att barnens föräldrar trots att kammarrätten ändrat faderns folkbokföring sammanbott även under tiden januari 2001–den 6 december 2001.

Kammarrätten framhöll att med hänsyn till att kammarrätten upphävt skattemyndighetens beslut om folkbokföring och mot bakgrund av vad som i övrigt framkommit i målet fanns det inte skäl att dra in underhållsstödet på den grunden som kassan anfört. Det ankom i första hand på kassan att efter erforderlig utredning pröva om barnen var berättigade till underhållsstöd för perioden januari–november 2001.

Kammarrättens dom är inte överklagad.

4.2   Kommentar

I två fall (nr 2 och 9)var föräldrarna folkbokförda på samma adress och presumptionen var alltså att de var sammanboende. Eftersom förutsättningarna ändrades under processen – beslutet om folkbokföringen upphävdes – upp-

hävde kammarrätten försäkringskassans beslut om underhållsstöd och visade i båda fallen målen åter till kassan för fortsatt handläggning. Pga. att föräldrarna nu inte längre var folkbokförda på samma adress var presumptionen att de inte var sammanboende, dvs. försäkringskassan måste nu utreda och ange omständigheter som visade på sammanboende.

I övriga fall var föräldrarna inte gifta och de var folkbokförda på olika adresser. Frågan i målen har alltså i första hand varit om försäkringskassan har kunnat visa på förhållanden som tyder på att föräldrarna trots detta sammanbor. Kassan har då anfört t.ex. att den bidragsskyldiges post fortfarande gick till den andra föräldern, att den bidragsskyldige föräldern inte hade något ordnat eget boende och att barn fötts under den tid som föräldrarna uppgett att de inte sammanbodde.

Kammarrätten anförde i en dom (nr 8) att den omständigheten att den bidragsskyldige ofta besökte boföräldern och barnet/barnen och även ibland tillbringade natten där inte innebar att föräldrarna skulle anses sammanbo. Men denna omständighet, dvs. att den bidragsskyldige föräldern ofta besökte boföräldern, i kombination med att den bidragsskyldiges bostadsförhållanden var oordnade – hade Poste Restante adress, medförde att föräldrarna fick anses sammanbo. I fall nr 1 bodde fadern i ett tält respektive kolonistuga, men i detta fall fann kammarrätten att den övriga utredningen i målet – intyg från olika personer och uppgifter från diakon och socialförvaltning – visade att föräldrarna inte varit sammanboende.

Den finns alltså inte någon dom som behandlar frågan om att sammanboende inte föreligger trots äktenskap eller folkbokföring på samma adress. I de två fall – se ovan – som föräldrarna varit folkbokförda på samma adress har folkbokföringen ändrats under processen.

RFV konstaterar beträffande genderperspektivet att det i frågan om föräldrarna varit sammanboende eller inte i samtliga fall varit kvinnor som uppburit underhållsstöd.

Fyra av nio domar har överklagats till RegR och i tre av dessa fall har RegR inte beviljat prövningstillstånd. I ett fall har RegR ännu inte tagit ställning i frågan om prövningstillstånd eller inte.

5 Sammanboende barn-föräldrar

Av 3 § USL framgår att en förutsättning för att underhållsstöd ska betalas ut är att barnet varaktigt bor hos en av föräldrarna – eller vid växelvis boende – hos båda föräldrarna.

5.1 Domar

1. Kammarrättens i Sundsvall dom 2001-02-09, mål nr 3138-2000

Försäkringskassan beviljade inte underhållsstöd eftersom dottern inte bodde och var folkbokförd hos modern. Modern överklagade beslutet och framhöll bl.a. följande. Dottern bodde i en egen lägenhet i samma hus som modern och den yngre dottern. Dottern åt alla måltider hos modern och använde datorn där. Dotter bodde i egen lägenhet pga. att moderns lägenhet var så liten att det skulle vara svårt för dottern att studera där.

Länsrätten upphävde försäkringskassans beslut. Försäkringskassan överklagade domen.

Försäkringskassan framhöll i kammarrätten att dottern sedan augusti 1998 haft egen lägenhet och varit folkbokförd där och att modern separerade i januari 1999 och hyrde då en lägenhet i samma fastighet men på ett annat våningsplan.

Kammarrätten fann att dottern inte kunde anse bo tillsammans med sin moder i den mening som avses i USL och biföll kassans talan.

Kammarrättens dom är inte överklagad.

2. Kammarrättens i Göteborg dom 2002-11-11, mål nr 960-2002

Försäkringskassan utgav inte förlängt underhållsstöd. Beslutet överklagades.

Sonen E bodde i moderns sambos lägenhet i Ystad när han hade sovmorgon och vissa helger. Modern bodde i Rynge i Ystad. E var folkbokförd på moderns adress.

Länsrätten ansåg att E inte hade ett sådant varaktigt boende hos modern som avses i 3 § USL och ansåg att försäkringskassan haft stöd för att avslå hans ansökan om förlängt underhållsstöd.

E framhöll i kammarrätten bl.a. följande. Bostaden i Ystad tillhörde boföräldern som var gift med lägenhetsinnehavaren och utgjorde därmed en av familjens två bostäder. Anledningen till att han vistades mesta tiden i denna lägenhet var att förbindelserna mellan Ryngö och Ystad, där han studerade, var dåliga. Det saknades alltså bra förbindelser mellan studieorten och boförälderns bostad.

Kammarrätten instämde i länsrättens bedömning.

Kammarrättsdomen är inte överklagad.

5.2   **Kommentar**

RFV har i sin Vägledning 2001:9 om underhållsstöd omnämmt två avgöranden från FÖD (FÖD 1988:2 I. och 1993:7) som gällde barn som studerade och som därför bodde på annan ort. I dessa fall bodde barnet kvar för att fullfölja utbildningen medan övriga familjen flyttade. Vidare utgick inackorderingstillägg. FÖD ansåg att barnen bodde tillsammans med boföräldern.

I det första av de nu aktuella fallen var dottern folkbokförd i egen lägenhet. Kammarrätten ansåg – trots att hon i viss mån hade gemensamt hushåll med modern – att sammanboende inte förelåg. I det andra fallet var sonen visserligen folkbokförd hos modern men bodde på grund av dåliga kommunikationer i en annan lägenhet. Folkbokföringen har då alltså inte varit utslagsgivande utan kammarrätten har tagit hänsyn till andra omständigheter och funnit att dessa har vägt över.

6 Kammarrättsdomar

Växelvis boende

Kammarrätten i Stockholm

4214-2000	2000-12-18
2914-2000	2001-05-02
6164-2000	2001-06-26
8295-1999	2001-12-07

Kammarrätten i Göteborg

3579-1999	2000-11-20
732-2000	2000-11-20
6010-2000	2001-02-12
249-2001	2002-03-01
3452-2001	2002-09-13

Kammarrätten i Jönköping

530-2000	2000-12-11
1502-1999	2000-12-19
2134-2001	2002-03-07
2851-2001	2002-04-02
1201-2002	2003-01-03

Kammarrätten i Sundsvall

1071-1999	2000-11-06
-----------	------------

Sammanboende

Kammarrätten i Stockholm

3540–3541-2000	2001-04-24
4255-2001	2002-05-06
4989–4990-2001	2002-05-06
2322-2001	2002-05-07
2544-2001	2002-06-24

Kammarrätten i Göteborg

7454-2000	2002-03-04
3450-2001	2002-09-16

Kammarrätten i Jönköping

1090-2001   2002-03-22

765-2002   2992-09-16

Sammanboende barn-föräldrar

Kammarrätten i Göteborg

960-2002   2002-11-11

Kammarrätten i Sundsvall

3138-2000   2001-02-09